

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Še enkrat opominjamo in lepo prosimo:
deležnike tisk. društva, da nam dolžno
deležnino, naročnike pa, da nam zaostalo
naročnino brž ko mogoče poslati blago-
volijo, ker list po tako nizki ceni le iz-
hajati zamore, ako deležniki društva in
naročniki vestno svoje dolžnosti spolnu-
jejo. Opravništvo.

Stanje na Italijanskem.

Na Italijanskem pripravljajo se velike
premembe, ki utegnejo sedanjega „italijanskega“
kralja zopet v piemontsko kraljevstvo nazaj
potisniti. Kralj je namreč primoran bil razpustiti
drž. zbor. To pa zato, ker so si poslanci ravno
tako navskriž, kakor razna italijanska plemena.
Piemontezov vsa druga plemena ne trpijo; vih
tega čutijo podložniki nekdanjih samostalnih
dežel teško dačno butaro, katero jim je Piemontez
nalozil ter se spominjajo srečnih nekdanjih dni,
ko so malo davkov imeli, srečo miru in javne
varnosti zauživali. Na Sicilijanskem pa ne vlada
več Piemontez, marveč „mafija“, t. j. združba ro-
parjev, ki ima tudi med gospôdo in med kmeti
zaveznikov, ker jim služi za klešče proti črtenim
Piemontezom. — Vse to vlada ve ter hoče po no-
vih volitvah v drž. zbor rešiti, kar se rešiti da.
Boji se najbalj republikancev in rudečkarjev Gari-
baldijeve krvi, ker ve, da bi ti kralja ravno tako
zapodili, kakor so pred leti z njim papeža oplenili,
neapolitanskega kralja in druge vojvode pregnali
in se avstrijskega vladarstva znebili. To vse kralj
z vlado vred dobro ve, zato želi po novih volitvah
zaslombe dobiti pri — konservativnih Italija-
nih proti republikancem in rudečkarjem. V ta
namen je poklical v ministerstvo urednika kon-
servativnega lista „Perseveranze“, gospoda
Bonghi-ja. Pa kaj zamore eden človek alj tudi
vsa vlada, ako je v državi vse črvivo in razdejano
kakor na Italijanskem!

Stvari se utegnejo vse drugače obrniti, ka-
kor si vlada s kraljem obeta. Pokazalo se je, da
s centralizacijo (suhoparnim edinstvom) ne gre.
Nasprotje med poslanci iz raznih delov zemlje je
toliko, da navadno večine ni bilo dobiti k sejam
centralnega zbora v Rimu. Ob novih volitvah
utegnejo torej krepko na noge stopiti vsi, ki s se-
danjim stanjem zadovoljni niso. In mogoče je
dvoje: Ali zmagajo republikanci ali pa fede-
ralisti. Če zmagajo prvi, nastanejo skoro poli-
tične homatije, ki bodo kralja prisilile umakniti
se na Piemontsko domu, za sv. Očeta pa nastopi
najhujsa, pa gotovo tudi poslednja stiska, kajti lju-
dovlada ali republika je na Italijanskem še manj
mogoča kakor edinstvena monarhija. — Če pa
zmagajo ob volitvah federalisti, t. j. prijatelji nek-
danjih samostalnih ital. dežel, bo Piemontez tudi
iti moral tje, od kodar je prišel, za papeža pa
nastopi dan rešenja in zmage! Katoliški Slovenci
in federalisti želimo torej zmage italijanskim ka-
toličanom in federalistom.

Še enkrat o prenapredbi srenjskega reda.

(Konec.)

Srenje niso krive — piše dalje g. Herman
— in bi trpeti ne smele, ako ne gre. Tudi ni
prav, da se z njimi vedno poskušnje delajo, ka-
kor da bi kakošno blago bile. Prenaredbe po-
trebna je le srenjska postava, ki je najbolj kriva,
da je v življenje stopila napačna postava okraj-
nih zastopov, še več pa, da so se vpeljale neu-
kretna in neprimerna okrajna glavarstva. V srenj-
ski postavi tičijo uzroki zlegov, ki nam toliko pri-
zadevajo...

Nam je bilo že zdavno jasno, da ni drugega
pomočka, kakor povrniti se k nekdanjim raz-
meram. Le pogledimo ob kratkem določbe mini-
sterskega ukaza od l. 1853 (dr. zakon. štev. 10.),
ki ureja razmere med političnimi oblastnjami in
srenjami. Vse, kar obsega zdaj srenjska krajna

policija, izročča omenjeni ukaz okrajni gospodski. Njej pripada skrb za javno varnost, za red in mir, za ceste in mostove po srenjah. Vse, kar višja gosposka ali pa predpisi zastran policijske uprave zahtevajo, izvršuje okr. gosposka sama ali pa s pomočjo dotičnih javnih organov, ali pa tudi srenjam v izvrševanje naroči, ter jih za to podučí. — Okrajni gosposki izroččena je skrb za ubožne zadeve, da srenje svoje obveznosti izvršujejo, da se s premoženjem za uboge prav gospodari in beračenje odpravi. — Njej pripada zdravstvena in npravstvena policija (Sittlichkeitspolizei), ona izvršuje poselski red itd. itd.

Zdaj, ko je prazni strah „birokratskega varstva“ že precej zginil, začenjajo ljudje spoznavati, kako primerne da so bile omenjene prejšnje naprave in pametnih vzrokov ni najti, zakaj da so se nekatere opravila političnim gosposkam vzele, ž njimi pa srenjam nadleže napravile in vrh tega nove oblastnije (okr. zastopi) ustvarile. To je tim bolj čudno, ker policijska uprava (Polizei-verwaltung) ni in tudi biti ne more srenjska reč, ampak spada od nekdaj in povsod pod politično upravo. Mnogo policijskih stvari: gozdarskih, lovskih, vodnih, obrtnijskih itd. srenje celó izvrševati ne morejo, drugih pa zato ne, ker jim manjka izvrševalnih pomočkov in organov, ki so ostali v oblasti političnih gosposk. Krajno policijo toraj najbolj cenó in primerno izvršuje ona gosposka, ki ima sploh vso drugo policijo in tudi pomočke za to v rokah.

Okrajna glavarstva so sicer preobširna, da bi krajno policijo izvrševale, iz tega pa ne sledi, da bi država dolžnosti ne imela, skrbeti za krajno policijo. Država naj le gleda, da si stvari za to uravna in napotke odstrani. Po mojih (Hermanovih) mislih se naj v dež. zboru sklep (resolucija) napravi, v katerem se vlada prosi, da naj policijska opravila, ki so zdaj srenjam naložena, sama prevzame in v tem smislu deželnemu zboru novo srenjsko postavo predloži.

Do tačas se lahko nekoliko stvar s tem polajša, da se dostavek k postavi napravi, vsled kterega bi se strankam dovolilo, da se smejo pri polit. gosposkah proti naredbam županov v zadevah krajne policije pritoževati.

Tako je g. Herman pisal in kar je tu z razstavljenimi črkami tiskano, je tudi, kakor smo poslednjič omenili, odbor za srenjske zadeve sprejel in sprejme brez dvoma tudi večina dež. zbora, ker je zdaj sploh že znano, da je znamenit jurist na Dunaju, namreč dr. Jaeger, tajnik v ministerstvu pravosodja in izdatelj „časopisa za upravo“ v obširnem spisu dokazal, da ima zastran reforme srenjskega reda edino le g. Herman s Kaiserfeldom prav. Daj le Bog, da tudi vlada temu pritrdi in politične gosposke bolj primerno organizira! —

Gospodarske stvari.

O poljskem kolobaru ali vrstenju poljskih sadežev.

IV.

(Konec.)

Do zdaj smo pojasnovali bistvo vrstivne setve; treba še pokazati prednosti tega poljedelstva. Praha navadno odpade in vsak oddelek polja ima svoj prinesek. Posamesni sadeži imajo v vrsti tako ugodno mesto, kakoršnega je le mogoče žeteti; strn se menja z listnatim sadežem, rastline potrebujoče kalija se menjajo z rastlinami kremenico iz zemlje jemajočimi; jedna žene korenine globoko, druga plitvo, jedna prst nareja, druga jo povživa itd. Morebiti pa je kateri ostrejši in natančnejši presojevalec v V. vzgledu vendar le našel pregrešek zoper občno pravilo. V 2. oddelku sledi namreč za krompirjem zimska rž. Ali krompir je deloma rani, za katerim se da brez pomisleka ozimina sejati, drugi pa pozni, ki le majhen prostor zavzema. V 6. oddelku je nadalje jarina, kar je zopet pregrešek zoper strogo pravilo vrstivne setve; ali to je le šestinka cele njive in nima tolikega pomena v sebi. Iz vsega pa zopet vidimo, kako mnogovrstne oblike vrstivna setev lahko na-se vzame in da se iz nje lahko na druge načine poljskega obdelovanja prestopi.

Sicer se res ne da tajiti, da se pri vrstivni setvi nekoliko manj žita pridela; ali obilen pridelek gorušice, lana, stročjega sada itd. obilno nadomestuje primanjkljaj žita, kterega se po natriletnem kolobaru več pridela. Vsakako pa se mnogo več krme ali klaje prideluje in skrbljivo je za vse letne čase. Korenstvo, ki daje toliko dobre klaje, se marljivo goji. Dobiček, ki iz tega prihaja za živinorejo, je velik. Gnoja v hlevu je zadosti in to povišuje tudi pridelek žita. Tako pride, da vrstivna setev na manjšem prostoru polja pridela v primeri več zrnja kakor natriletni kolobar na večem. Vendar se ne da tudi izključivo trditi, da se ima tako ugoden vspeh jedino le vpeljanju vrstivne setve pripisati, kajti k temu so še tudi marsiktere druge zboljšave potrebne, kakor: dobro in globoko oranje, dobro poljsko orodje, dobro semenstvo, dobro plemo živine itd. Nadalje moramo še omeniti, da je pri vrstivnem kolobaru mogoče o vsakem času leta gnoj na njive izvažati, ki po tem takem ne obleži na gnojišču, da izhlapi in pod nič gre, ampak na njivi, kjer je vedno najbolje hranjen. Vprežno delo se na letne čase lepše razdeli in ravno tako tudi delo človeških rok. Pri natriletnem kolobaru je zdaj veliko dela, zdaj malo, ne tako pri vrstivni setvi, ktera prideluje več sort pridelkov, pa tudi več delavnih rok potrebuje in tako več ljudi z delom in živežem preskrbljuje. Ker pa ta način poljskega obdelovanja več delavnih rok potrebuje, ker več živine redi, je tudi kmetovalcu pri prestopu iz sta-

rega kolobara na novi več kapitala treba, in to dela marsikteremu prav veliko preglavice.

Vinorejska šola pri Mariboru. Proračun za šolo znaša: rednih stroškov 15.140 gld., izrednih 4680 gld., dohodkov je za 4110 gld., toraj manjka 15.710 gld. Proračun je v dež. zboru potrjen. Kmetijska družba je državno pripomoč za popotni poduk deželaemu odboru izročila, da jo porabi. Dež. odbor je pooblaščen od dež. zbora, da postavi na omenjeni šoli podučitelja za sadjo in vinorejo in kletarstvo, ki bi služil za popotnega učitelja, sicer pa med učitelje vinorejske šole se štel. Zahteva se od njega, da tudi slovenski ume. Da se pa vse to izvesti zamore, se je deželnemu odboru naložilo, da naj skuša vlado v to pripraviti, da bo letno pripomoč povišala. Podučitelj bi dobival na leto 1500 gld. (je že nekaj!) in potni stroški bi se mu povračevali. — Ob enem bi naj dež. odbor pozvedoval uzroke, zakaj da se več učencev pri vinorejski šoli ne oglašja, in v prihodnjem zasedanju o tem poročal.

Napeljavanje vode na travnike. Jesenski čas je za napeljavanje vode na travnike najugodniši. Takrat se namreč v vodi nahaja največ plodovitega gnoja, katerega deževna voda odnaša iz dvorišč, guojišč, iz host i. t. d. Gnojni deli, ki jih voda prinese, ostanejo med travo in začnejo brž v zemljo lezti, da lahko v spomladi koreninice živeža dobivajo. Kakor hitro je pa zima nastopila, se naj voda več na travnike ne napeljuje, marveč na to gleda, da se lepo odcejajo. Sploh se naj voda nikdar nad 14 dni na travnike ne spušča, ker se sicer zemlja lahko preveč izpere ter se plemenitija trava, ki nima rada premokro, zaduši.

Petrolej alj kamenjo olje za mlinarje. Očiščen petrolej ima po skušnjah čudno moč, da, če se z njim vriha suh les, ki ima ležati v vodi ali po katerem voda teče, ne pušča vode v se, pa se na njem tudi led ne napravi. Na ta način dala bi se leda zavarovati mlinska kolesa, žlebovi, čolni in vse, kar je v vodi. Poskusite mlinarji! petrolej ni tako drag. (Iz „velike pratike“, kder najdete za 15 krajcarjev več tacih, sicer že tudi z večine v „Gospodarju“ in drugih listih razglašanih koristnih stvari).

Štajerski dež. zbor.

VII. Seja 28. septb. Poslanec Hammer-Purgstall vpraša vlado, ali so jej znane napake pri stavbinem redu, ko pritožbe pri pol. gospodskah zaželenega vspeha ne najdejo in ali hoče ukazati, da se stavbe bolj ostro nadzorujejo? — Poslanec Žnidržič vpraša vlado zastran potrebnega zagrajenja Savskega pobrezja, ali se je stvar že pregledala, in kedar da se delo prične. Odgovori

se odložijo na prihodnje seje. Predlog Walterskirchnov zastran sklicanja deželne komisije za vravnaje zemljišnega davka se sprejme in odboru 7 udov v pretres izroči; ravno tako Čokov predlog, da se še v tem zasedanju postava sklene, po kateri se bodo škode pri divjačini presojevale. Na predlog Hammer-Purgstalla izreče dež. zbor severno-tečajski ekspediciji hvalo štajerske dežele za vse, kar je opravila in pretrpela „v službi znanosti“. — Potem se je volil poseben odbor 5 udov, ki ima presoditi starodavno pravdo, kdo da naj trpi stroške, ki jih je deželi prizadajal sovražni napad l. 1809. Vlada pravi: dežela mora stroške trpeti; poročevalec Payrhuber je pa jasno dokazal, da je dežela denar le posodila, država ga pa vrnoti mora. Brez ugovora dovoli se več postavkov dež. proračuna za l. 1875; pri nekterih se moramo le čuditi, kako da pridejo v deželni proračun. Tako gre za jezdarnico v Gradcu 1280 gld., za telovadnico 7364 gld., za borilnico (Fechtschule) 378 gld., za plesalno 420 gld., vsega skup 9442 gld.; po odbitih dohodkih za 200 gld. plača dežela 9242 gld. Ne bi li gospodiči in gospodičine ob svojih stroških zamogli jezdariti, boriti se, skakati, in plesati? Za deželno (?) kmetijsko šolo v Grottenhofu dovoli se 7358 gld.

Prostorije v prejšnji norišnici in v bližnji Rökkenzaunovi hiši se imajo v druge zdravstvene namene predelati, za kar se dovoli 45.300 gld., ki se imajo po kreditni operaciji skupaj spraviti. Za napravo novega sprehajališča v bolnišničnem vrtu dovoli se 6600 gld. iz dež. blagajnice.

VIII. Seja 30. septb. Kako da se srenje napenjajo, da zamorejo mnogovrstnim obveznostim zadovoljevati, kaže nemška srenja Assee, ktere se dovoli 70percentna obklada direktuega davka. Dovolj se 3000 gl. stroška v slučaju živinske kuge; za obdelovanje zemlje 16.788 gld. — Poročilo dež. odbora o gozdnem obdelovanju alj prav za prav o gozdnem zdelovanju napoti deželni zbor h krepki resoluciji, ki se glasi: „D. zb. pričakuje, da bode vlada gledé na izsekanje obširnih gozdov v poslednjih letih gojzno postavo ostro in krepko zvrševala proti vsakemu, posebno pa vso skrb obračala na to, da se gojzdi pridno spodrejajo. V ta namen naroča se dež. odboru, da o teh zadevah v prihodnjem zasedanju zopet poroča“.

Sprejela sta se tudi dostavka k temu sklepu, Hakelbergov: da zahteva dež. zbor od vlade, naj pri pol. oblastnijah prve inštanije službe gojzdnih organov ustanovi, — in dr. Srnčev: da se ob deželnih stroških nagrade dajejo za spodrejo gojzdov. — Dovolj se več postavkov letnega proračuna brez ugovora kakor po navadi vsako leto. — Za javno bolnišnico v Gradcu dovoli se 166.977 gld., po odbitih prihodkih za 151.111 gld. plača še dež. blagajnica 15.796 gld. Sprejme se odborov predlog, ki naroča deželnemu odboru, da se dotični sklepi dež. zbora od dné 15. jan. t. l. gledé

uprave in postrežbe bolnikov brž ko mogoče zvršijo. — Po teh sklepih so mnogo zaslužne usmiljene sestre, najboljše matere bolnikom, ponižane v priproste postrežnice, poleg katerih se v službo vzamejo svetovni postrežniki in postrežnice, s katerimi pa nemajo usmiljene sestre nič zapovedovati, ampak le ravnateljstvo (doktorii), kteremu so tudi sestre čisto podložne. Grof Platz izreče ob tej priliki obžalovanje nad omenjenimi sklepi in le želi, da bi se nikdar občinstvo ne bi kesalo zaradi tega, da so nja zastopniki sicer z dobrim namenom, pa zapeljani po krivem spoznanju razmer one sklepe napravili. — Dr. Lip spodbija te dvombe (kot liberalci namreč) in stavi predlog, ki se tudi sprejme, da si naj namreč dež. odbor po izvedencih presoje zastan upravnih razmer v javni bolnišnici pridobiti skuša. — Za preskrbljenje ubozih v tej bolnišnici dovoli se iz dež. blagajnice 222.015 gld. doplačila. Za stavljenje kozá se dovoli 10.000 gld.

Dopisi.

Iz Maribora. (Slabi glasi o novi šoli.) Že rajni ravnatelj tukajšnje realke, pa tudi mnogo gimnazijalnih profesorjev toži, da otroci prišedši iz malih šol skoro ničesar ne vedo. Taki-to toži tudi nekdo v štev. 273. časnika „Vaterland“. Pravi, da prihajajo v realke in gimnazije učenci, ki so se učili: prirodoslovja, zemljepisja, zvezdoslovja, zgodovine, telovadbe — toda brati, pisati in računati pa nobeden prav ne ve. In še to, kar jim je v glavi ostalo, je vse nejasno, polovičarsko in zmedeno. Tega pa niso niti učenci niti učitelji toliko krivi, kakor napačna novošolska osnova. Preveč nalaga otrokom in učiteljem. Otroci so pač otroci, katerim se ne more nalagati, česar še odraščeni ne prebavijo.

Tudi od učiteljev se preveč zahteva. Morajo se učiti, česar v malih šolah nikoli ne potrebujejo. In ker se preveč zahteva, zato se novi učitelji ničesar ne naučijo do čistega in temeljito. Vse je pri njih nekako polovičarsko. Ovo učeno polovičarstvo pa rodi napuh, ki rajši pri otrocih naduto zvezdari nego abecedari in v otroke tlači, kar še za nje nikakor ne sodi. Med tem pa se zanemarja, kar je najbolj potrebno: branje, pisanje, pravopis, računstvo in skladnja ali sintaksa. Pisatelj obžaluje neverstvo novih učiteljev, njih več alj menj očitno in pohujšljivo zaničevanje verskih in cerkvenih resnic in dolžnosti, česar so se navzeli, ker so v vednostih polovičarji oslali. Pomislimo potem, kako so učitelji vendar sploh nezadovoljni, akoravno se njim plača vedno povišuje. Spominimo se, kako pri vsem tem vendar učiteljev pomanjkuje. Celó liberalci že tožijo, da šolska mladež čim dalje bolj prihaja razposajena in hudobna. Novo šolsko nadzorništvo se čim

dalje tim bolje kaže neporabno in nesposobno in predrago. Ako vse to pomislimo, sklepa pisatelj, potem moramo vendar prepričani biti, da je zmešnjava (anarhija) pri novi šoli velika. Treba bo, da katoliški možje resno prevdarjajo, kako bi se temu postavno zamoglo v okom priti, preden je kvar in nesreča pri mladeži prevelika. „Sleparji in goljufivci ljudstva so vsi, ki poročajo, da je v šolah vse v najlepšem redu! Nikakor ne! v sedanjem šolstvu je prava zmešnjava!“ —

Iz Celja 5. oktobra (Šolski začetek; šole brez križa in križi banke „Slovenije“.) 1. t. m. se je po stari navadi začela latinska šola s šlovesno peto mešo, pri kateri so peli dijaki. Sliši se, da se ni veliko učencev vnovič vpisati dalo, čemur se nihčar ne čudi, kdor razmere celjske gimnazije bolje pozna. Kder so profesorji poštene korenjaki in učenjaki, kakor n. pr. na prvi gimnaziji v Gradeu, tam je vedno zadosti učencev. Z latinskimi šolami začele so se tudi mestne ljudske šole s peto mešo, katero je služil g. kateket, pelo se pa pri njej nič ni, temuč le orglal je neki g. učitelj. Že 3 leta sem ni pri nas več navada, da bi kateri gg. izobraževalcev učence ali učenke poprašal, kateri kaj peti znajo in bi jim rekel, kaj bi naj peli. Pri 2kratni oficijelni božji službi naše ljudske šole brije mrzel veter dolgočasnosti, in vsak nepristransk opazovalec zdajšnjega življenja mora priznati, da je bilo lepše, veselejše in za mladino spodbudljivše, dokler je cerkev s šolo v lepi slogi delala za izrejo mladine. — Toda našim liberalnim voditeljem šol malomarnost šolske mladeži pri božji službi tako malo k srcu gre, da jo še, kolikor le mogoče, pospešujejo!

Letos so po soglasnem sklepu mestnega šolskega sveta šolskemu slugi ukazali, da nima v nijeden razred več razpela ali križa obesiti, ker tega ni treba! — Čudimo se, kako da so še le letos naši mestni gospodje do tega prepričanja prišli in ne že pred 3 leti, in zvedeli smo, da so oni v tej reči ne dolžni in da je vsega kriv — edino le g. kateket na dekliški šoli, ki je tako fanatičen, da je meseca sušča posebno prošnjo poslal mestn. šolsk. svetu, naj v 4. razredu dekliške šole znamenje sv. križa kupiti in obesiti blagovoli. Ker naši gospodje za blagor šole silno gorijo in namesto vsak mesec le vsakega pol leta kako sejo imajo, je ta prošnja še le konec junija gospodom v roke prišla. Bili so seveda po vsej pravici razkačeni, da se duhovnik denešnje dni še za kaj prositi upa, in g. župan se je zarotil, da kakor gotovo je on poglavar mesta, tako gotovo v prihodnjem šolskem letu v nobeno šolo več križa obesiti ne da. G. nadzornik mestnih ljudskih šol, profesor Marek, zdaj začasni vodja gimnazije, je županov predlog krepko podpiral, češ, da je sploh nespodobno, da se take podobe v šolo devajo, ker se otrokom okus s tem pogublja, ako gledajo podobo golega človeka na križu

razpeto. — Škoda res, da g. Marek ni za čas Angela, Rafaela, Tiziana in drugih velikanskih umetnikov živel, da bi jih bil podučil, da so vsa njih mojsterska dela iz življenja in smrti Kristu-sove posneta okusu nasprotna!

Nekdaj je ta mož po imenu Čeh z molitve-nimi bukvami v cerkev hodil in z dijaki, ki jih je mnogo na kvartiru imel, doma lepo molil, kakor se je vsaj po mestu govorilo; kaj zlodja ga je pa zdaj naenkrat tako robatega liberalca napravilo, da celo svete križe po šoli preganja? Mar misli s tem mestnemu županu se prikupiti, po njem pa ministru nauka, da zadobi mesto gimnazijskega ravnatelja, za katero prosi?? Skoro bi to verjeli, ker nekdanji česki Vencel nekaj let sem tudi ves za Germanijo gori! — Sicer je, kakor ravno ču-jemo, g. Marek ravno zdaj zopet ukazal nadučitelju g. Tribniku, svete križe pa šolskem slugi zo-pet v šole djati. Brez dvoma na migljaj od zgor.

Takega vetrnjaka nam je še ravno treba, da bi pačil ubogo našo mladino! — Temu kipoborstvu je ugovarjal, kakor se samo po sebi razumi, edini zastopnik cerkve, vsi drugi so za-nj glas-o-vali, namreč: župan dr. Nekerman, advokat dr. Higersperger, notar Sajovic, J. M. Wokaun (!!), knjigotržec g. Warnecke, nadučitelj Bobisut, Marek in nadučitelj Tribnik. Gotovo več kakor vsi ti gospodje storil je za šole z dušnimi svojimi močmi in z denarno podporo nepozabljivi nam Slomšek, ki piše o križu v šoli tako-le: „V keršanki šoli je podoba sv. križa prvi in najlepši kinč, ki očitno kaže in ne taji, da se šolska mladina ne uči samo pisati in brati, marveč, kar veliko več velja, prav po keršansko živeti, trpeti in umreti po izgledu Jezusovem. Sv. križ kaže, da je šola posvečena sosedu svete božje cerkve, ktera je keršanske šole skrbna mati, kojo vlada in bla-goslovi, da se šola v svojem nauku ne zajde in ne oslabi. Sv. cerkev je bila šoli vselej dobra mati; oh naj bi šola bila cerkvi tudi ravno tako zvesta in hvaležna hči! Vsakdo, ki v šolo stopi, bodi si kmet ali gospod, star ali mlad, učitelj ali učenec, pomni naj, bridko razpelo zagledajte, važnih Jezusovih besed: „Glejte, da ne zaničujete katerega teh malih; ker povem vam, da njih angeli v nebesih vedno gledajo obličje mojega Očeta, ki je v nebe-sih.“ Mat. 18, 10. itd. Glej „Drobt.“ 1859.

Kakor rakova bolezen človeka, katerega se loti, pokonča, ne hipoma, temveč počasi, tako de-lajo naši liberalci s katoliško cerkvijo, posebno v šolah; vsega na enkrat si odstraniti ne upajo, ker bi to ljudi razkačilo; le počasi in dosledno postopajmo in bodemo tudi svoj namen dosegli, in ljudstvo se za to zmenilo ne bo. Po novih šolskih postavah vzelo se je nadzornišvo ljudskih šol duhovnikom, potem so odločili, da ni treba učencem 5krat na leto sv. zakramentov prejemati, ampak le 3 krat, odstranili so šolarsko vsakdanjo mešo, kršanski nauk na nekterih viših šolah, in tudi mo-

litev pred šolo in po šoli, pri nas*) pa so hoteli tudi križ iz ljudske šole in polagoma bodo še kateketom vrata pokazali. Gorje pa svetu, kedar bo mladina brez Boga izrejena odrasla! — Celjski okolični zastop pa mora iz tega spoznati, da se je treba kolikor mogoče potruditi pri usta-novljenji lastne šole, v kateri upamo, da bo kat. cerkev in narodnost še svojih pravic najšla!

Agenti zavarovalne družbe Gresham (beri Grěšem) in drugih zavarovalnih bank hodijo zdaj okoli, ter nagovarjajo zavarovance banke „Slove-nije“, da bi od domačega zavoda odstopili in se pri njih zavarovati dali. Vsak domoljub naj torej domači zavod podpira, posebno ker se čuje, da doplačilo na delnice dobro napreduje, in tudi ti naši nasprotniki priznavajo, da za ta kratek čas je banka „Slovenija“ res dosta zavarovanja sprejela!

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Cesarsko pismo kliče drž. poslance k zborovanju, ki se prične 20. okt. — Ob enem je 8 gospodov imenovanih za dosmrtno ude gosposke zbornice. Ti gospodje so liberalci bolj mirne krvi, zatorej ni trebilo liberalne stranke, „N. fr. Pr.“, ž njimi nič prav zadovoljno. — Da je vlade resna volja, „počasi pa dosledno kljubu mno-govrstnim napotkom“ — kakor je rekel g. mini-ster Stremayr na volilnem shodu v Lipnici — konfesionelne postave izvesti, kaže to, da je na bogoslovskem oddelku vseučilišča v Inomostu ime-novala dva vnanja profesorja, dra. Katschthalerja iz Solnograda in dra. Bickell-a iz Münstra na Nemškem. Ker so dozdej izključljivo čč. oo. Jezuiti bogoslovski učitelji bili, dela to imenovanje libe-ralcem veliko veselja, ki pa je po naših mislih prav otročje, kajti sta imenovana profesorja kat. duhovnika in cerkvi udana učenjaka, ki bosta prav tako učila kakor oo. Jezuiti.

Iz dežel. zborov naj posnamemo danas le to, kar je v političnem oziru važno.

Predarlski dež. zb. pripravil je resolucijo zastran direktnih volitev, ki se glasi: „Postava o dir. volitvah nasprotuje našim najvažnisim, v dež. redu zagotovljenim dež. pravicam in škoduje deželi v polit. in tudi verskem oziru, ker meri postava na to, da zgine sčasoma samostalnost de-žele. Dež. zbor toraj obžaluje, da se ta postava izvršuje, in si pridržuje pravico, da ob svojem času pred cesarskim prestolom vloži prošnjo, da bi svetli cesar sami začetek storili k temu, da se povrne težko pogrešani mir in sloga na pod-lagi pravice“. — Tudi je šolski odbor načrtal na-čela za kat. narodne šole: 1. Vzreja otrok, v ka-tero spada tudi poduk v šoli, je po naturnem pravu dolžnost in torej nedotakljiva pravica rod-bine; 2. Dolžnost kat. rodbine pa je katoliška vzreja otrok; v kat. duhu pa rodbina otrok vzre-

*) Tudi v mariborskih mestnih šolah že od lani križa ni. Vredn.

jati ne more brez cerkve. Toraj ima cerkev pravico vzrejati otroke ne le po verskem poduku in po deljenju milostnih pomočkov, ampak tudi po nadzorovanju vsakega drugega poduka, da je v soglasju z njeno vzrejo; 3. Državi pa pripada dolžnost, da rodbini kakor cerkvi brani pravico do vzreje. — Ali ni tako prav?

V gornje-avstrijskem dež. zb. je liberalna večina s 26 glasovi proti 19 odbila prošnjo 34 kmetov srenj, ki so prosile za to, da se odpravijo krivice direktnih volitev, ker je kmečko ljudstvo proti mestjanom in obrtnikom gledé številu zastopnikov prikrajšano, dasi veliko več davka plačuje in več vojakov daje. Krivica je tudi v tem, da mestjani, obrtniki in veliki posestniki sami volijo, kmeti pa le po volilnih možeh, ki so dostikrat nezanesljivi ter volijo proti volji svojih volilcev. Sicer so liberalci preko teh opravičenih prošinj prestopili na dnevni red, toda — preko ljudstva ne bodo vedno mogli prestopati k svojemu dnevnemu redu!

V dolenje-avstrijskem dež. zb. bralo se je pismo kardinala Rauscherja, v katerem piše visoki gospod, da hoče — kadar se okoliščine tako spremenijo, da bi zamogel državi ali deželi v korist delati — kljubu mnogovrstnim poslom stopiti v dež. zbor. — Liberalci so namreč predsednika zborovega vprašali, zakaj da kardinala in šent-politanskega škofa v dež. zboru ni. Te besede kardinalove so jako važne, ker kažejo, da je v sedanjih razmerah včasih vendar potrebno, ne udeležiti se zborovanja. Po tem takem smemo upati, da ne bo nja prevzišenost več grajala Čehov, ki se istega ravnila drže. —

V Kranjskem dež. zboru je posebno zanimivo vprašanje g. grofa Barbe in tovarišev do vlade zaradi čudnega obnašanja komisarja Vesteneka pri razdelitvi državne podpore med Dolenjci, po nevihtah silno poškodovanimi. Komisar je namreč nekemu možu podporo odrekel zato, ker je ob volitvah za narodnega kandidata glasoval. In ko je drug kmet komisarja zaradi tega krivičnega postopanja grajal, mu je komisar grozil, da ga pusti zapreti, če ne molči. Vpraša se toraj vlada, ali je stvar preiskala in kaj da misli z Vestenekom storiti. Prav radovedni smo na odgovor.

V dalmatinskem d. zboru so lahoni predložili smešno prošnjo do cesarja, da bi se dež. zbor razpustil! Zakaj neki? Zato, ker so lahoni v manjšini, kar jih jezi ter bi radi v večini bili, čeravno je na Dalmatinskem kakih 500.000 Slovanov, Italijanov pa le blizo 10.000.

Vnanje države. Na Pruskom divja vlada s svojimi postavami neprestano proti škofom, duhovnikom in kat. društvom. — Huda vest menda dela, da je Bismark s svojimi privrženci silno razdražen ter ne trpi najmanjšega upora. Tako je švignil glas, da je po sodnijskem sklepu pri

prejšnjem poslancu nemškem v Rimu, namreč pri grofu Arnim-u, bilo stikovanje po hiši in so grofa zaprli. Govori se o nekih silno važnih pismih, po katerih je vlada stikovala; brž ko ne je Bismark zvohal, da namerjava nja tekmeč Arnim knjižico izdati, ki bi Bismarka svetu v pravi podobi pokazala.

Italijansko. Edina vojna barka francoska „Orenoque“, ki je stala več let v Čivitavikiji sv. Očetu v bran, je morala domu odjadrati, ker je ital. vlada, podšuntana brez dvoma po Bismarku, ki išče spletek proti Franciji, to zahtevala, češ, da že ona sama za varnost osebe papeževe skrbi. Ko bi to zamogla! Vlada še za-se skrbeti prav ne more, ker ji delajo preglavice demokrati. — Da se je franc. vlada s poklicanjem barke domu iz nemških zank izvila, so pohvalili papež, dobro vedoč, da potrebuje Francija miru, da se ojači, Nemcem pa pregrehe do vrha nakipijo, da bodo zá-nje tepeni.

Za poduk in kratek čas.

Odkod nečednost in hudodelstva?

Hudodelstva vsake vrste množijo se pri nas tako, da se vsak pošten človek vpraša: od kod vendar tolike hudobije? Ne bomo naštevali posameznih vzrokov, ki jih bolj okoliščine nanašajo; omenjamo le tri poglobitve vzroke, in ti so po naših mislih: 1. Pijančevanje, 2. kriva odgoja v mladosti in 3. zanemarjanje božje službe ob nedeljah in praznikih.

Prvi vzrok hudodelstvu, posebno pa pretepom in ubojstvu, je vino in sploh pijače vinskega cveta (alkohola.) Kako to? Poslušaj in mirno sam premišljuj! — Jugoslovani, h katerim tudi mi Slovenci spadamo, so bolj vroče krvi, so sanguiniki ali lahkokravniki, pri katerih krv silno lahko vskipi. Pri takej naturi imajo strasti kaj mehko, ugodno zalego. Malovredna besedica in že krv po vseh žilah zažari, pritiska k srcu in do možgan, da človeka le grabi. — Pri takej naturi je pijančevanje kakor tudi preobilno in prepogosto pitje vina, posebno v mladih letih, prav strup. Zavžiti vinski cvet dela krv še bolj vročo, iz druge strani pa voljo in naturo slabi, da je človek svojim strastim toliko manj kos. Prevroča krv požira in izžema telesne moči, ki so z duševnimi v vedni dotiki, da postane vinski brat kakor trstika, ki jo vsak vetrič zmaja. —

Poglej Italijana! Tudi on je lahkokrven ter hitro vskipi. Ko bi prosto ital. ljudstvo tako popijalo, kakor popiva žalibog slovensko, bili bi Italijani živi rabeljni. Tako so pa v obče veliko bolj zmerni in trezni kakor naši ljudje. — Poglejte Gorenjce, hribovce, Tirolce, ki poprek le malo tacihi reči zauživajo, ki imajo vinskega cveta v sebi, kako so krotkega, mirnega in previdnega obnašanja!

Ne pomaga nič zakrivati resnico: Lahkokrvni Slovenec, ki je po opazovanju bistrih narodopiscev pohoten, si po vinopitju krv podžiga, prevroča krv ga dela strastnega, iz strasti pa izvirajo vse grde pošasti, ki jih mora pošten rodoljub iz srca obžalovati, ker razdevajo narod in pospešujejo nja pogin.

V tem hipu, ko bode ljudstvo bolj trezno postalo, več vode in sadja kakor pa vina in drugih omotičnih pijač zavživati začelo, bo tudi bolj mirno, krotko, previdno in — bolj premožno postalo. —

2. Drugi vzrok nečednosti in hudodelstvom je kriva odgoja ali izreja v mladosti. — Slovenec je mehek, torej k mehkužnosti nagnjen, prav zato, ker je lahkokrven. Iz tega izvira prevelika, slepa ljubezen roditeljev do svojih otrok. Ta slepa ljubezen je kriva, da se otrokom v mladosti preveč prizanaša in vse privoljuje, kar koli razvajeni otrok poželi. Kako mehka je marsiktera mati, ker ničesar otroku odreči ne more! In kako nespameten je marsikteri oče, ko misli, da je nja fant najboljši v vsej vesi, toraj ne sme fantu nihčér nič reči, tudi pametnega učitelja in kateket ne, sicer je ogenj v strehi, zaamera, kreg in prepir v šoli in po vesi.

O nekem imenitnem Angličanu se pripoveduje, da je imel sina v nekem zavodu, kder so se sinovi žlahtnih in bogatih rodov vzrejevali. Sin se v neke stvari zoper hišni red pregreši in ravnatelj mu za kazen odsodi tepenje s šibo (šiling). Fant piše očetu, naj mu odvrne sramotno kazen. Oče pride in prosi ravnatelja, naj vendar sinu prizanese. Ravnatelj pa odvrne, da tega ne more storiti in da mora fant kazen dostati ali pa iz zavoda iti. Kaj stori pametni oče? Pokliče sina pred se ter mu na srce govori, da naj le kazen pretrpi češ, da bi še večja sramota za-nj bila, ko bi ga iz zavoda zapodili. Sin imenitnega plemenitaša je bil tepen, je pa tudi od tega časa tako vrolo se nosil, da je bil večkrat minister, eden najimetiših možev na Angleškem, ki je kot minister tudi delal za enakopravnost katoličanov. Nja ime je Karl Joan Fox, ki je večkrat rekel, da je od onega časa človek postal, ko je tepen bil. Umril je l. 1806.

Vprašamo: koliko slov. očetov je, ki bi v enakem primerljeju ravno tako hladnokrvno in modro ravnali, kakor oni Anglež? Žalostna skušnjava uči, da se pri nas pogosto drugače godi, ter začnejo nespametni očetje brž na tožbo misliti, če se jim razbrzdani otroci po zasluženju kaznujejo. In zakaj se tako godi? Iz slepe ljubezni do razvajenja, iz častilakomnosti, ktere smo Slovenci vse preveč navzeti.

Vrh tega je pri nas še dalje več prav nesrečnih zakonov, ker se možaki po splošni pogubni razvadi vedno bolj pijačevanju udajajo. Uboga žena ima vse polno drugih skrbi, da vsaj še en vogel hiše drži, ter ne more s podučevanjem in vzrejo otrok mnogo se pečati, očeta pa cele dni doma ni ter ne vidi in ne čuje, kako in kaj da

otroci delajo. Ko pride ves nažehtan domu, se začne po navadi z ubogo, obupno ženo prepirati*), razsaja in razbija po hiši, da vse križem leti. Otroci to vidijo in čujejo, se jočejo in — vse spoštovanje do pijačnega očeta zgubé. Kedar je pa pijanec trezen, je ves klavern, čmeren in togoten ter ga vsaka stvarca spéče in ne more ničesar potrpeti; ali je pa slabotna mevža, ki pusti vse, da gre kakor si bodi, in le misli na to, da bi si skoro s poličkom zopet muhe pregnal.

V taki šoli je mnogo otrok ves oni zlati čas, ko bi se mogli v besedi in po čednih, krščanskih vzgledih k dobremu nagibati! Kaj je nasledek? Prevelika mehкота jih je napravila razvajene, jim vcepila v srce raznih strasti; v nemarnost alj trdosrčnost očetova jih je pa zdivjala. Kaj čuda, ako divjaki v poznejših letih tudi divjajo in posnemajo zdivjanega očeta! Ako se otrok od mladih nog zmernosti, pokoršine, reda in delavnosti ne navadi, ako ničesar ne ve o krščanskem zatajevanju, bode v poznejših letih suženj svojih divjih strasti, sramota za stariše, živa šiba za srenjo. Koliko je tacihih izvrzkov po slovenskih srenjah! (Konec sledi.)

Razne stvari.

(**Oznaniło.**) Okrajna posojilnica v Ljutomeru bode imela 11. t. m., to je prihodnjo nedeljo popoldne ob 3. uri v šolskem poslopju v Ljutomeru **zbor** ali shod, h kateremu se udje vljudno vabijo. — V pretres pride odborov nasvet o neki spremembi društvenih pravil in o potrjenju iz društvene blagajnice za pogorelce izdanega denarja.

Odbor okrajne posojilnice v Ljutomeru 4. okt. 1874.

Kukovec, predsednik.

(*Javna hvala družbi sv. Mohora*) 6. okt. v Mariboru pod predsedništvom mil. knezoškofa zbrani deležniki duhovniškega shoda so po nasvetu dr. Gregorec-a enoglasno izrekli svoje priznanje in zahvalo vrlemu odboru družbe sv. Mohora v Celovcu za nja dozdanje toliko marljivo in srečno delovanje. Sklep se odboru naznani pismeno.

(*V mariborsko semenišče*) sprejetih je letos 9 bogoslovcev; 2 sta iz varaždinske gimnazije, ostali iz mariborske, iz celjske pa ne eden! Živ dokaz, kakošen duh da je za prejšnjega ravnatelja šinil med dijake. Bog daj modrega, značajnega novega direktorja!

(*Odpoved*.) Deležnik štajerskega dež. odbora, g. Pairhuber, se je tej službi odpovedal.

(*Mlad samoubijavec*) V Mariboru se je po strupu te dni pokoučal mlad fant samo zato, ker ga je fotograf, pri katerem se je učil, zaradi nekega pregreška ostro zgrabil. — Nasledek premehke in napačne vzreje, da razvajenec nič hudega prestati ne more.

*) Dostikrat pa žena sama začne.

Stavec.

(*Nesreča iz nespameti.*) Dne 4. okt. je želar Brunčič v Babinčih pasel dvaletna vola, si je zakuril in zaspal pri ognju. Vola mu odideta v mlado deteljo, pa se prenajesto in sta bila v pol uri mrtva, eden mu je opal na cesti, ko je domu gual, eden pa še le doma. — Ko je še živega proti domu tiral in s pestjo udrihal po njem, se pripelje proti njemu neki fant J. K. s 3letno žrebico, ki se ustraši in z vso silo v kraj skoči ter potere oje (rud), fant pa komaj sebe reši in žrebico pomiri.

(*Umetni štepih alj vodometa*), ki ga je svet na dunajski razstavi v „rotundi“ občudoval, so kupili bogati Gradčani ter je začel metati drago napolnjano vodo na plani drevoreda dne 4. okt., na godovno svetlega cesarja.

(*Gornji železni most v Gradcu*) je postal s 1. okt. lastina graškega mesta ter ni treba pešcem več mostovine plačevati.

(*Umrli je v Celju*) 6. t. m. v 74. letu svojega življenja zlatomešnik v pokoju, č. g. Jož. Mauder, župnik iz Litomeriške škofije. Bil je rajni rojen Nemec, pa se je pozneje českega prav dobro naučil in je pristrčno ljubil tudi Slovence. Naj blagi mož mirno med Slovenci počiva!

(*Na zagrebškem vseučilišču*) so novi profesorji za prvega rektorja izvolili g. dra. Meziča profesorja na modroslovnem oddelku, za namestnika pa g. dr. Vojnoviča, profesorja prava.

(*Spremembe v Lav. škofiji.*) Prestavljeni so čč. gg. kaplani: Verk Hen. v Koprivnico, Rubin Juri k sv. Hemi, Kočevar Jož. k sv. Frančišku v Stražah.

(*Za družbo duhovnikov*) so nadalje vplačali čč. gg.: Dr. Ulaga, — Voh Jernej, — Novak Ivan po 11 gl.; — Sevnik 22 gl.; Šumer 52 gl.

Loterijske številke:

V Gradcu 3. oktobra 1874: 3 28 43 81 13

Prihodnje srečkanje: 17. oktobra.

Priporoča se

seme ruskega lanu,

ki se silno dobro obnese, dvakrat v letu 3 do 3½ čevlja visoko vzraste.

Na prodaj se dobiva po nizki ceni
bokal po 25 kr. pri

2—2

Francu Prislau-u

v Parižlih, pošta Braslovče (Frasslau).

Kmetovalcem na znanje.

2—3

Kajetan Pachner, trgovec v Mariboru,
kupi dobro posušene tepke po najboljši ceni.
Ponudbe naj bodo franco.

Grozdni sladkor

(Trauben Zucker)

in **vinski cvet** (Alkohol)

za vino delati priporoča po primerno nizki ceni

M. Berdajs

v Mariboru.

2—4

Feliks Schmidl

3—3

sodar in narejavec kisa

v Mariboru,

koroško predmestje (Kärntnervorstadt) št. 13.

priporoča svojo bogato zalogo novih cimentiranih polovnjakov z železnimi in lesenimi obroči. Prodava se tukaj tudi izvrsten cvet vinskega in sadovnega kisa po jako nizki ceni.

Razpis učiteljskih služeb.

V šolskem okraju Ljutomerskem so sledeče podučiteljske službe definitivno za podeliti:

1. na 4razredni ljudski šoli v Ljutomeru 3 podučiteljske službe po 560 gld. plače. Ena izmed teh zamore se tudi podučiteljici podeliti;

2. na dvorazredni ljudski šoli pri sv. Križu in pri Malinedelji, povsod ena podučiteljska služba po 440 gld. plače in s prostim stanovanjem.

Prosileci popolnoma zmožni nemškega in slovenskega jezika v govoru in pisanju naj položijo prošnje podprte spričalom učilne zmožnosti do 20. oktobra t. l. pri dotičnem, krajnem, šolskem svetu. Shodne se hočejo tudi provizorni podučitelji proti renumeraciji od 420, odtosno 330 gld. v službo vzeti. —

Okrajni šolski svet v Ljutomeru dne 25. sept. 1874.

Predsednik:

Premmerstein.

2—2

1—2

Dražba v Konjicah,

pri kateri se bode prodajala: hišna oprava, žito vsake vrste, dobra konjiška črnina, 4 konji, več goved in svinj, krma, slama, vozovi itd. iz zapuščine rajnega vč. g. Jož. Rozmana, konjiškega nadžupnika.

Začne se v ponedeljek po Sv. Lukežu, dne 19. t. m.